

Reactie op

‘Hyperhoogbegaafden, een aparte begaafdheidsgroep?’

TvO 1-2024

Noks Nauta & Mirja Post

Met veel belangstelling lezen we in het eerste nummer van 2024 van dit tijdschrift het artikel ‘Hyperhoogbegaafden, een aparte begaafdheidsgroep?’ van Ten Cate en Mathijssen. Deze doelgroep heeft al enige tijd onze aandacht, daarom zijn wij blij dat hierover wordt geschreven. Omdat we beiden lid zijn van verenigingen voor mensen met een IQ vanaf drie standaarddeviaties, Triple Nine Society en ISPE, hebben we veel observaties kunnen doen en verhalen kunnen beluisteren. Vanuit haar vroegere professe (bedrijfsarts en A&O-psycholoog) houdt een van ons (Noks Nauta) zich al jaren bezig met het beschrijven van hoogbegaafde en zeer hoogbegaafde volwassenen.

Zoals gezegd zijn wij blij met de studie van Ten Cate. Tegelijkertijd hebben we er veel over nagedacht of deze manier van onderzoeken recht doet aan de vragen die we hebben over deze groep. De hoofdvragen zijn naar ons idee: Is de groep ‘zeer hoogbegaafden’, zoals wij ze liever noemen (daarover later meer), anders dan de groep hoogbegaafden in het algemeen en zo ja, wat is er dan anders? Wat zijn de gevolgen van hun relatief grote zeldzaamheid voor de levens van deze kinderen? Zijn er implicaties voor bijvoorbeeld het onderwijs of (waar gewenst) voor begeleiding?

De auteurs van het artikel beschreven zelf al meerdere knelpunten in het doen van onderzoek naar deze groep. Er is altijd sprake van selectie en dus bias. De zeer hoogbegaafden die in de literatuur beschreven worden, zijn namelijk altijd in beeld gekomen omdat ze opvielen of vastliepen. De onderzoeken gaan dus nooit over een representatieve groep zeer hoogbegaafden. Dat kan ook niet. Je zou enorme aantallen mensen moeten onderzoeken om een substantiële groep van zeer hoogbegaafden te vinden die je zou kunnen vergelijken op kenmerken die relevant zijn voor de vragen: wat is essentieel en wat verdient aandacht?

De mening die wij hebben gevormd op grond van de literatuur, de vele verhalen van ouders van zeer hoogbegaafde kinderen en van de volwassen zeer hoogbegaafden die wij kennen vanuit TNS en ISPE, is wat genuanceerder dan die van de auteurs. Wij zouden eerder willen stellen dat er vanuit de huidige literatuur weliswaar geen harde uitspraken te doen zijn over zeer hoogbegaafden, maar dat er, op basis van wat we in de praktijk zien en meemaken, wel degelijk aandacht nodig is voor hen. Dat heeft lang niet alles te maken met school of prestaties, maar vooral met het opgroeien als zeer hoogbegaafde in een wereld

die voor het allergrootste deel niet (zeer) hoogbegaafd is.

Een treffende waarneming: een voltijds HB-school wendde zich tot Noks Nauta. Het betreft een school waar kinderen vaak pas terecht komen als het elders niet goed met hen gaat. Wat bleek? Een groter aandeel kinderen dan waar de school op rekende bleef last houden van sterke verveling en gedragsproblemen. Toen Noks vroeg naar de IQ's van de betreffende kinderen, bleken ze vrijwel allemaal in de zeer hoogbegaafden categorie te vallen. Dit verband was nog niet eerder opgemerkt. Er bleken op deze school ook veel meer zeer HB-leerlingen te zijn dan was te verwachten op grond van de statistische verdeling. Van alle hoogbegaafden is statistisch gezien 1 op de 16 à 20 zeer hoogbegaafd. Maar in sommige klassen bleek de helft van de leerlingen zeer hoogbegaafd. Kennelijk vallen deze leerlingen dus eerder uit in het normaal onderwijs, dan hoogbegaafden in het algemeen. Dit leidt ons tot het vermoeden dat er onder hoogbegaafde thuiszitters en uitvallers ook een veel hoger percentage zeer hoogbegaafden zou kunnen zijn.

Uiteraard gaat het bij het functioneren om meer dan IQ, maar ooit kwamen we erachter dat hoogbegaafde mensen baat hebben bij uitleg over hoogbegaafdheid en dat ze duidelijk gelukkiger worden als ze zichzelf (als hoogbegaafde) beter leren kennen. Dit geldt nog sterker voor de zeer hoogbegaafden. De kloof ten opzichte van mensen met een gemiddelde intelligentie is immers veel groter. Al heel jong voelen zij zich echt anders, afwijkend ten opzichte van hun omgeving. Observaties van ouders van (naar later bleek) zeer hoogbegaafde kinderen, die dat al aan het gedrag van hun kinderen als baby's zagen, zijn beslist niet verzonnen. De vele verhalen die ons bereiken van zeer hoogbegaafden die zich pas op latere leeftijd echt gelukkig en/of meer zichzelf konden voelen toen ze eenmaal meer te weten kwamen over hun zeer hoge intelligentie en de bijbehorende implicaties, spreken boekdelen. Sommigen melden zelfs dat dit inzicht levensreddend voor hen was.

Ná het verschijnen van de scriptie van Ten Cate verscheen een interessant artikel van Emans en collega's (2022). Uit gesprekken met 28 zeer hoogbegaafde leerlingen van een voltijds HB-school bleek onder andere dat deze zeer hoogbegaafde leerlingen zich vaak eenzaam en alleen voelen. Dat laat zien hoe belangrijk de sociale omgeving (de klas) is. Op deze school bleek een derde van de hoogbegaafde leerlingen zeer hoogbegaafd te zijn.

Tot slot: over de term 'hyperhoogbegaafdheid' zouden we graag in gesprek gaan. We pleiten ervoor om deze niet te gebruiken. Het voorvoegsel 'hyper' is in medische termen een signaal dat er iets aan de hand is waar behandeling voor nodig is. De afgelopen jaren hebben we veel, ook internationale, literatuur bestudeerd. Op basis daarvan kwamen we tot een Nederlandse terminologie die op logisch-inhoudelijke gronden beter aansluit bij de internationale terminologie. Die terminologie beschreven we in 2020 ook op de website van het IHBV. In het kader van het tegengaan van verwarring, zou het naar onze mening behulpzaam zijn om als beroepsveld consensus in het gebruik van terminologie te verkrijgen.

Over de auteurs

Noks Nauta en Mirja Post

zijn lid van de Werkgroep Zeer Hoogbegaafd, IHBV; zeerhb@ihbv.nl

Literatuur

Emans, B., Visschedijk, J., & Van Balen, N. (2022). De klas moet de hemel zijn en je tweede huis. Onderzoek naar de leerbehoeftes van zeer hoogbegaafde leerlingen. *Talent 24*(2), 18 maart.

IHBV (2020). *Kennisdossier Zeer Hoogbegaafd*. <https://ihbv.nl/zeer-hb>

Nauta, N. & Post, M. (2024). Zeer hoogbegaafde studenten. Artikel op website *HB-HO*, www.hb-ho.nl/kennis-over-hb/artikelen-links-boeken. Komt ook in de Gids voor HB-studenten die men momenteel voorbereidt.